

Rohkeasti kestävään muutokseen - kestävän kehityksen työ Kansalliskirjastossa

Susanna Eklund, Kansalliskirjasto

Kirjastojen uudet ympäristötyökalut –webinaari 28.4.2021

Esityksen sisältö

- Taustoitusta
 - Strategiat tukevat toimintaa
 - Työryhmillä tartutaan toimeen
 - Kestävän kehityksen näkökulmia
- Mistä lähdettiin liikkeelle?
 - Oman toiminnan arviointi
 - KEKE ohjelma - Visio Kansalliskirjaston kestäväälle toiminnalle
 - Etenemissuunnitelma
- Mitä on saatu aikaan?

Taustoitusta

Strategiat tukevat toimintaa

OKM:n linjaus: mm. Hallinnonalan toiminta kestäväälle pohjalle

Helsingin yliopiston (HY) strategia

- Yksi neljästä strategisesta valinnasta: **Yliopistomme on vastuullisuuden ja kestävyys edelläkävijä**

Kansalliskirjaston strategia

- Osa visiota: **"Kestävän kehityksen periaatteet näkyvät Kansalliskirjaston toiminnassa ja palvelujen kehittämisessä. Varmistamme, että yhteiskunnan kulttuurinen monimuotoisuus ja -kielisyys näkyvät toiminnassamme ja että julkaistu kulttuuriperintö on monipuolisesti saatavilla."**
- Yksi kolmesta toiminnan kulmakivistä Uudistuminen: **"...Uudistumista tukee aktiivinen yhteistyö kansallisissa ja kansainvälisissä verkostoissa ja sitä ohjaavat vastuullisuuden, avoimuuden ja kestävän kehityksen periaatteet."**
- Kestävä kehitys implisiittisesti mukana **Avoimuus, saavutettavuus, digitointi, verkostot**

Työryhmillä tartutaan toimeen

KEKE-työryhmä

- Perustettu keväällä 2020
 - 5 hlöä
- KEKE-ohjelman suunnittelu ja toimeenpano 2021-2030
 - Kaikki KEKE-näkökulmat huomioon
- Hands-on työ, esim.
 - Jätteiden lajittelu kuntoon
- Fasilitoiva
 - KEKE on kaikkien asia!
- Verkostoituva
 - Kansallinen & kansainvälinen yhteistyö ja tiedon vaihto

Hiilijalanjälkityöryhmä

- Perustettu keväällä 2021
 - 12 hlöä
- Keskittyy yhteen asiaan eli hiilijalan/kädenjälkeen
- Toiminnan syvempi tarkastelu
 - Selvitettävää ja mietittävää on paljon
- Osallistaa läpileikkaavasti koko organisaation
 - Kaikkien palveluiden näkökulmat huomioon
 - Tietotaito leviää tasaisesti osaksi jokaisen työnkuvaa

Mitä on kestävä kehitys?

”Kestävä kehitys on maailmanlaajuisesti, alueellisesti ja paikallisesti tapahtuvaa **jatkuvaa** ja ohjattua yhteiskunnallista **muutosta**, jonka päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet. Tämä tarkoittaa myös, että ympäristö, ihminen ja talous otetaan tasavertaisesti huomioon päätöksenteossa ja toiminnassa.”

Lähde: Valtioneuvoston kanslian Kestävä kehitys –sivusto (<https://kestavakehitys.fi/kestava-kehitys>, 18.5.2020)

Kestävän kehityksen näkökulmia

Ekologinen kestävyys

Taloudellinen kestävyys

Sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys

Lähde: Valtioneuvoston kanslian Kestävä kehitys –sivusto (<https://kestavakehitys.fi/kestava-kehitys>, 18.5.2020)

Kestävän kehityksen näkökulmia lisäksi

Ajallinen kestävyys

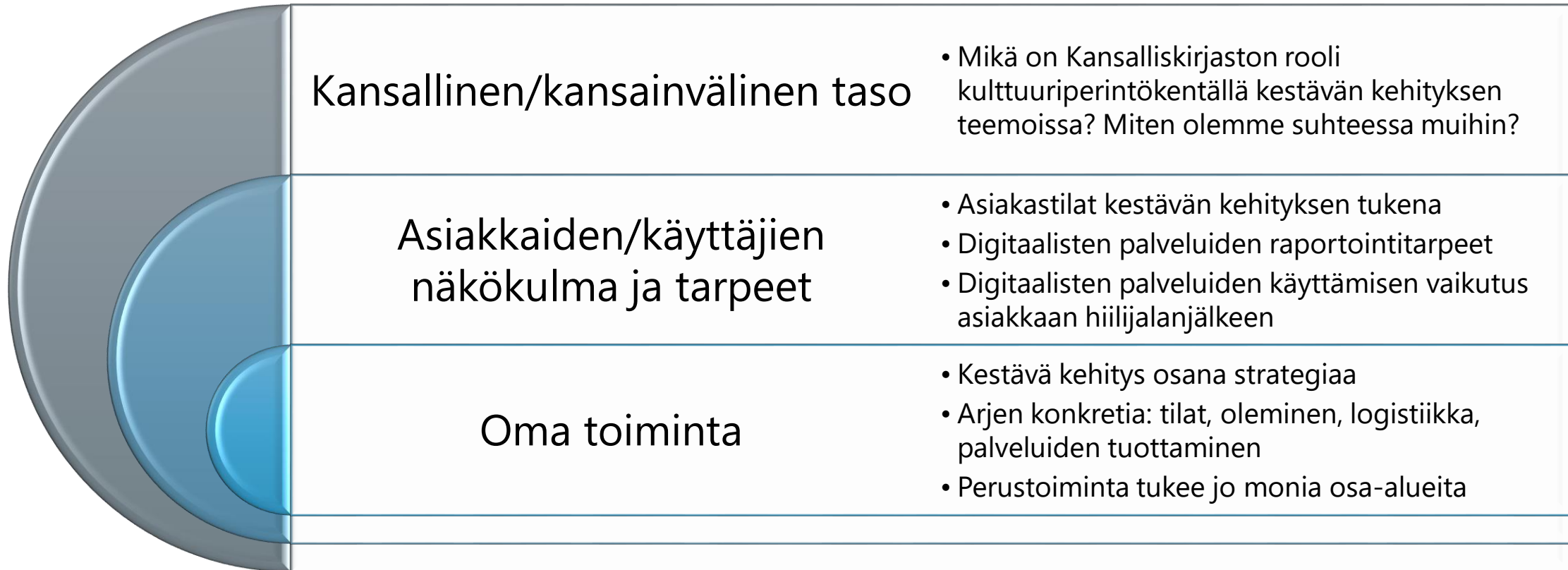
- ✓ Erityisesti kulttuuriperintösektorille ominainen
- ✓ Kansalliskirjaston lakisääteinen tehtävä on tallettaa ja säilyttää kansallisia kulttuuriaineistoja (sekä fyysisiä että verkkoaineistoja), ja mahdollistaa niiden käyttö

Organisaation kestävyys

- ✓ Maailma, yhteiskunta ja työelämä muuttuvat kovaa vauhtia.
- ✓ Millainen organisaatio selviää ja osaa toimia muutoksessa kestävällä tavalla?
- ✓ Kansalliskirjastolla on rooli yhteiskunnallisten vastakohtien loiventajana.

Mistä lähdettiin liikkeelle?

Oman toiminnan arviointi: Tarkastelun tasoja

KESTÄVÄN KEHITYKSEN TAVOITTEET

17 TAVOITETTA MAAILMAN MUUTTAMISEKSI

Oman toiminnan arviointi: Kansalliskirjaston toiminta tukee

Oman toiminnan arviointi: Parannettavaa

KESTÄVÄN KEHITYKSEN TAVOITTEET

17 TAVOITETTA MAAILMAN MUUTTAMISEKSI

Miten ekologinen kestävyys liittyy Kansalliskirjastoon?

Muutos lähtee yksilöistä! Kaikki valinnat ja teot merkitsevät:

- Millä kuljen työmatkat: pyörä, julkinen liikenne, vähäpäästöinen auto?
- Valitsenko muovimukin, pahvimukin vai pestävän mukin?
- Lajittelenko jätteet?
- Mitä syön, juon? Mitä tarjoan tapahtumissa?
- Otanko ekologisen vaikutuksen huomioon kun suunnittelen kokoelmatilojen energiaratkaisuja tai hankin uutta laitetta?

Digitaalisuudella on **kahtalainen ekologinen vaikutus**:

- Säästää matkoja, paperin kulutusta jne.

MUTTA

- Kaikki järjestelmät, tiedonsiirto ja tiedon säilyttäminen kuluttavat energiaa tehokkaampi koodi, yhteentoimivuus, mitä oikeasti kannattaa säilyttää?
- Laitteilla on ekologinen jalanjälki (tuottaminen, käyttäminen, hävittäminen)

Miten **toimintamme auttaa muita** pienentämään ekologista jalanjälkeään?

- Aineiston tallennusvastuu, digitointi ja jakaminen, sekä digitaalisten palveluiden tuottaminen vähentävät muiden tarvetta tehdä samaa

Mitä sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys tarkoittavat meille?

Työyhteisössä

- Tunneimme yhdenvertaisuutta, yhteenkuuluvuutta, merkityksellisyyttä yhteisössä ja työssä?
- Toteutuuko tasa-arvo, esim. palkassa, rekrytoinneissa?

Asiakkaille

- Tilojen ja palveluiden saavutettavuus: fyysiset ja digitaaliset
- Kielellinen saavutettavuus: tarjoamme kaiken tiedon tasapuolisesti kaikilla virallisilla kielillä?
- Minkälaisia aineistoja digitoimme tai nostamme esiin esim. näyttelyissä? Mitkä piiloasenteet vaikuttavat valintoihin?
- Mitä ennakoasenteita koneoppimisessa käytettävät aineistot opettavat algoritmeille?

Verkostot

- Keiden kanssa verkostoidumme?
- Kohtelemme sidosryhmiämme yhdenvertaisesti?

Kestävyyden ja vastuullisuuden visio - Missä olemme 2030?

- Olemme saavuttaneet hiilineutraaliuden
- Ekologinen kestävyys on kriteerinä mukana kaikessa toiminnassamme
 - Hankinnat, kilpailutukset, palveluiden tuottaminen, arjen valinnat jne
- Tuotamme palvelut kestävästi
 - Raportoimme säännöllisesti, avoimesti ja yhteismitallisesti
 - Palvelumme tukevat asiakkaidemme työtä kestävä kehityksen eteen
- Olemme aktiivisia KAM kentän kestävä kehityksen teemoihin liittyvässä vuoropuhelussa
- Olemme organisaationa kestävä ja muutosmyönteinen
 - Tunnistamme ja muutamme kehittymistä haittaavia normeja
 - Tuemme henkilöstön ammatillista kasvua, urakehitystä ja työhyvinvointia
 - Tarjoamme merkityksellisyyden kokemuksen jokaiselle
 - Olemme yhdenvertaisia taustasta, sukupuolesta, tittelistä riippumatta

Miten pääsemme tavoitteeseen?

#1 Kehitämme toimintamme ekologista vastuullisuutta ja hiilijalanjälkeä

- Sitoudumme HY:n strategiassa annettuun KEVA-lupaukseen: hiilineutraaliksi 2030 mennessä
- Keräämme ja jaamme tietoa
- Ryhdymme aktiivisesti toimeen hiilijalanjäljen pienentämiseksi

#2 Hyödynnämme vahvuuksiamme ja verkostojamme

- Vahvistamme rooliamme yhteiskunnallisten vastakohtien loiventajana
- Tarjoamme vahvuusalueillamme omaa osaamistamme muiden käyttöön
- Osallistumme verkostoissamme kestävän kehityksen haasteiden ratkomiseen
- Viestimme suunnitelmallisesti ja avoimesti

#3 Otamme kestävyysajattelun konkreettiseksi ja läpileikkaavaksi osaksi toimintaamme

- Kestävyysnäkökulmien huomioiminen osaksi jokaisen toimenkuvaa
- Vihreän kädenjäljen teot: ideointi & kokeilut ketterästi ja matalalla kynnyksellä
- Arkiteot helpoiksi
- Oman toiminnan kriittinen arviointi
- Säännöllinen etenemisen arviointi & reflektointi syötteenä toiminnan kehittämislle

Miten pääsemme tavoitteeseen? #1

Kehitämme toimintamme **ekologista vastuullisuutta** ja **hiilijalanjälkeä**

- Sitoudumme Helsingin yliopiston strategiassa annettuun KEVA-lupaukseen
 - Mm. hiilineutraalius v. 2030 mennessä
- Keräämme ja jaamme tietoa
 - Arvioimme hiilijalanjäljen vuoden 2021 aikana
 - Valmistaudumme säännölliseen seurantaan ja raportointiin
 - OKM:n alalla kehitettävät indikaattorit
- Ryhdymme aktiivisesti toimeen hiilijalanjäljen pienentämiseksi

Mitä on saatu aikaan?

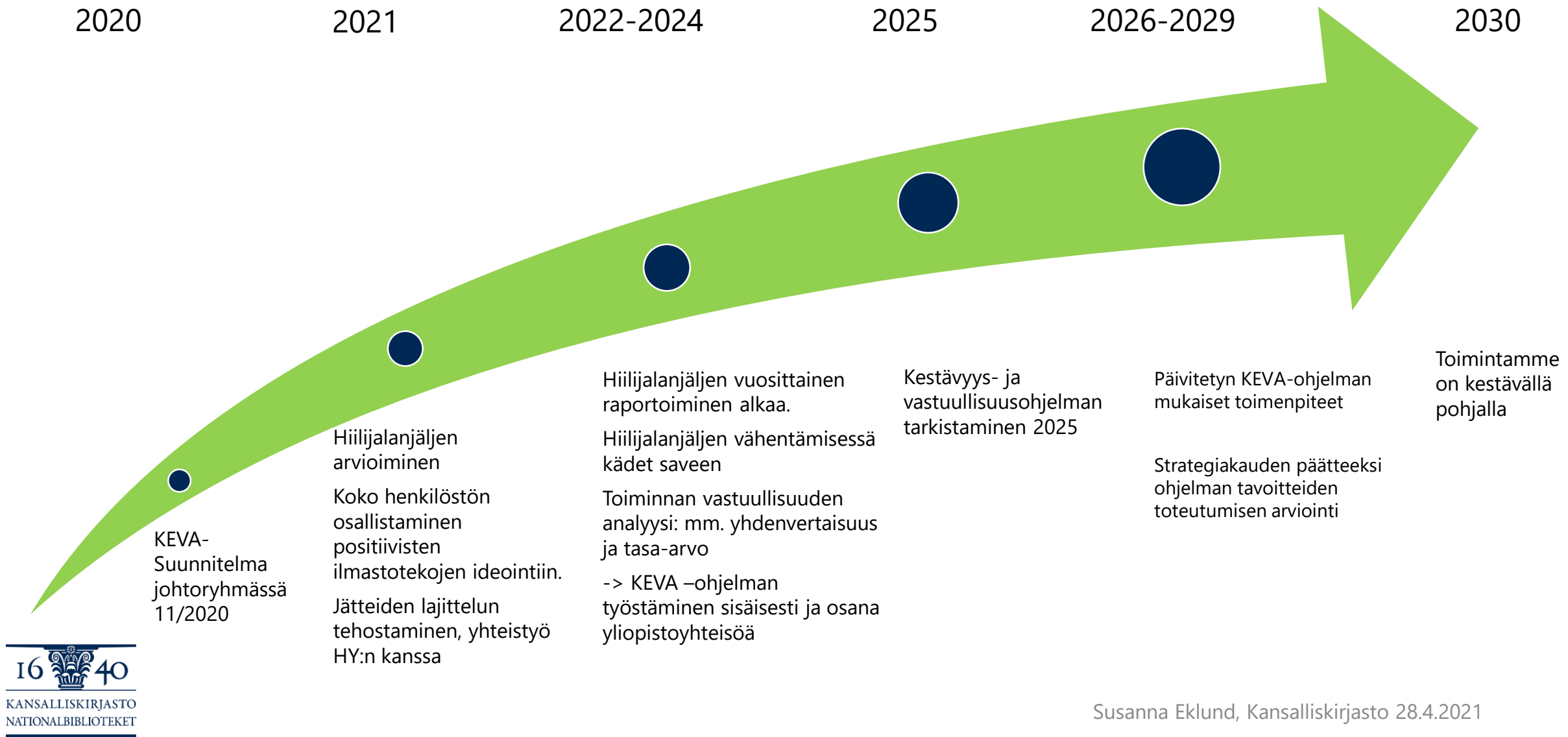
Vuoden 2020 painopisteenä oli tiedon keruu & suunnittelu

- ✓ KEKE nostettiin pöydälle 2019; alhaalta ylös & ylhäältä alas
 - ✓ Kahvipöydät ja KK:n strategia
- ✓ KEKE-työryhmä perustettiin
- ✓ Toiminnan arviointi, näkökulmien ja toiminnan tasojen tunnistaminen
- ✓ KEKE-ohjelman valmistelu ja hyväksyttäminen
- ✓ Verkostoituminen lähti käyntiin: kirjastot, arkistot, museot, kansainvälinen kenttä
- ✓ Digime-seminaarissa käsiteltiin digitaalisen kulttuuriperinnön kestävyysnäkökulmia

Vuoden 2021 painopisteenä ekologinen kestävyys

- ✓ Hiilijalanjäljelle oma työryhmä **perustettu**
 - ❑ Hiilijalanjäljen arvioiminen, valmistautuminen säännölliseen seurantaan ja raportointiin, **alkamassa**
- ❑ Jätteiden lajittelun parantaminen, mm. muovit talteen **työn alla**
- ❑ Kestävyyssivistinnän suunnittelu, **työn alla**
 - ❑ mm. KEKE-ohjelma julkiseksi
- ❑ Vihreän kädenjäljen tekojen ideoiminen, **tulossa**
- ❑ Verkostoituminen jatkuu, **työn alla**

Etenemisen roadmap 2021 - 2030

Haasteita & ratkaisuja

Laaja kokonaisuus haltuun otettavaksi

- Pala kerrallaan
- Osallistamalla vähitellen osaksi kaikkien työtä
- Tukea & ideoita pidemmällä olevilta -> Benchmarkit & verkostot
- HY:n sateenvarjo
- KAM-sektoreiden vuoropuhelu

Oman toimen ohella

- Tavoitteet realistiselle tasolle
- Ilo tekemisessä
- Yksilöiden vahvuudet käyttöön
- Osallistetaan & jaetaan osaamista -> osaksi kaikkien työtä

Kiitos!

Susanna Eklund

susanna.eklund@helsinki.fi

Twitter @su4me2

LinkedIn: [eklundsusanna](#)

16 40

KANSALLIS
KIRJASTO
